

Рудольф Еріх Распе
Готфрід Август Бюргер

**ДИВОВИЖНІ МАНДРИ
НА ВОДІ Й НА СУХОДОЛІ,
ПОХОДИ Й ВЕСЕЛІ ПРИГОДИ
БАРОНА МЮНГАУЗЕНА,
ПРО ЯКІ ВІН ЗАЗВИЧАЙ
РОЗПОВІДАВ У КОЛІ ДРУЗІВ
ЗА ПЛЯШКОЮ ВИНА**

З німецької переклала Наталя Іванчук

Київ
BOOKSHEF
2022

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

РОЗДІЛ 1

Подорож до Росії і Санкт-Петербурга

Я вирушив із дому в свою подорож до Росії серед зими, слушно розваживши, що мороз і сніг поліпшать дороги в північній Німеччині, Польщі, Курляндії та Лівонії. За описами всіх мандрівників, шляхи там іще жалюгідніші, ніж дорога до храму чеснот. Зрештою, без особливих витрат турботливих владців цих країв їх годі полагодити. Вирушив у мандри верхи, бо це найзручніший спосіб, якщо вершник і кінь перебувають у силі й доброму здоров'ї. Тоді ви не ризикуєте нарватися на «ввічливого» німецького поштмейстера, якому може заманутися викликати вас на дуель, чи на вічно спраглого кучера, який постійно норовитиме завернути до кожнісінької придорожньої корчми. Зле було хіба те, що я надто легко вдягнувся і швидко про це пошкодував, щодалі прямуючи на північний схід.

Неважко уявити, як почувався за такої суворої погоди, під холодним небом і пронизливим крижаним вітром старий нещасний чоловік, безпорадний і змерзлий, лежачи на голому полі десь у Польщі, навіть не маючи чим прикрити свій срам.

Мені стало страшенно шкода бідолаху. І хоч у самого замерзало серце в грудях, я зняв свій дорожній плащ і накрив старого. Раптом з неба

долинув громовий голос, хвалячи мене за добрий учинок: «Чорти мене вхопили б, мій сину! За це добром тобі повернеться!».

Я не мав нічого проти й поїхав далі, доки на землю впала темна ніч. Навколо пуста — ні вогника, ні звуку, які свідчили б про близькість хоч якого житла. Усе замело снігом — і дороги, і стежки.

Утомившись їздою, я нарешті спішився і прив'язав коня до якогось гострого кілка, що стирчав з-під снігу. Поклавши, про всяк випадок, пістоль під руку, я влігся неподалік і так міцно заснув, що розплющив очі, коли вже зовсім розвидніло. Яким же безмірним було моє здивування, коли я виявив, що лежу на сільському цвинтарі! Коня спершу й не помітив, доки не почув його іржання над головою. Глянув угору й побачив, що він висить, прив'язаний до флюгера на церковній бані. Мені відразу все стало ясно! Село за ніч повністю замело, але погода раптово перемінилася. Доки я спав, ударила відлига, сніг розтанув, снігова ковдра поволеньки опустилася. Те, що я в темряві сприйняв за штурпак дерева, до якого й прив'язав коня, виявилось чи то хрестом, чи то флюгером на церковній дзвіниці.

Недовго думаючи, я схопив один зі своїх пістолів і вистрелив у вуздечку. Щасливо звільнивши в такий спосіб коня, вирушив далі в дорогу.

Усе йшло добре, аж доки я дістався Росії, де не заведено їздити взимку верхи. Я завжди дотримуюся своєї максими — місцеві звичаї понад усе! Тож роздобув невеличкі сани на одного коня і весело рушив на Санкт-Петербурґ. Уже й не

пригадую до пуття, було це в Естонії чи в Інгерманландії, але точно посеред страхітливого дрімучого лісу. Зненацька я помітив, що за мною щодуху жетється велетенський вовк, якому додавав спириту лютий зимовий голод. Невдовзі він мене наздогнав. Жодної надії на порятунок! Мимоволі я впав долілиць у сани, дозволивши коневі заради нашого спільного порятунку мчати, куди очі бачать. І тут сталося те, що я передбачав, але на що сподіватися ніяк не смів. Вовк анітрохи не зацікавився такою дрібнотою, як я, перемахнув через сани, люто накинувся на коня, умить роздер і зжер увесь круп бідолашної тварини, яка від страху й болю помчала ще швидше. Щасливо врятувавшись, я обережно підвів голову і з жахом побачив, що вовк вгризся в саме нутро коняки. Щойно вовчисько добрався до нутроців, я, як завжди, не розгубився і запекло заходився шмагати батогом по його спині. Такий несподіваний напад на звіра, коли він сидів у пастці кінської плоті, не на жарт його налякав. Він щодуху прогризався вглиб, доки кінський труп упав на землю, а сам вовк опинився в упряжі. Я не припиняв шмагати вовка батогом, і ми, усупереч очікуванню і на превелике здивування глядачів, живі й здорові нестримним галопом добралися до самого Санкт-Петербурга.

Не хотів би примусити вас, шановні панове, нудьгувати через балачки про державний устрій, мистецтво, науку й інші мудрі штуkenції цієї розкішної російської столиці. Ще менше бажав би займати ваш час розповідями про інтриги й веселі пригоди вершків суспільства, де заведено, щоб

господиня дому зустрічала гостей піднесеним келихом і масним поцілунком. Я звертатиму вашу увагу на величніших і шляхетніших істот, а саме на коней і собак, яких вважаю своїми найбільшими друзями, і на лисів, вовків та ведмедів; їх, як і іншої дичини, у Росії страшенно багато, будь-яка країна на Землі могла б позаздрити. А ще розповім про різні розваги, лицарські поединки й славні подвиги, які личать шляхті значно більше, аніж окрушини знань греки й латини чи оті всі напарфумлені саше та локони й круцьки на французький манер.

Оскільки до зарахування в армію ще було доволі часу, мені випало кілька місяців неймовірної, неспішної насолоди й свободи, коли я міг вишукано тринькати свої дні й гроші. Деякі ночі я збував за грою в карти, інші — за дзенькотом повних келихів. Холоднеча й національні звичаї змусили — серед інших світських розваг у Росії, на противагу нашій тверезій Німеччині, — віддати перевагу пиятиці. Тому й доводилося мені стрічати чимало людей, яких можна вважати справжніми віртуозами в цьому мистецтві. Однак ніхто й в підметки не годився сивобородому генералові з мідночервоним обличчям, який трапезував із нами за спільним столом.

Поважний стариган втратив у одній з битв із турками верхню частину черепа й тому щоразу, як у товаристві з'являвся новачок, щиро й ввічливо препрошував, що змушений сидіти за столом у капелюхові. За трапезою він зазвичай спорожнював кілька пляшок сивухи, потім запивав пляшкою араку, а тоді, залежно від обставин, міг не раз

почати коло спочатку. І ніколи не п'янів! Вірю, що вам годі в таке повірити, панове, охоче вам прощаю ваше нерозуміння, бо й сам не міг збагнути цього феномену. Довго не знав, як таке пояснити, коли ж випадково знайшов ключ до розгадки: генерал час від часу піднімав свій капелюх.

Мені часто доводилося це бачити, але значення я цьому не надавав. Цілком природно, що йому, мабуть, ставало душно — і він намагався освіжити голову. Та якось я помітив, що разом із капелюхом він піднімав срібну пластину, яка служила частиною черепа, і випускав алкогольні пари випитих напоїв, що хмаринкою здіймалися вгору. От загадка й розкрилася!

Саме повечоріло. Я поділився своїми спостереженнями з кількома добрими друзями й запропонував негайно провести експеримент. Став із люлькою за спиною генерала й саме тієї миті, коли він опустил на голову капелюх, підпалив папірцем випари, які виклубочилися з-під нього. Ото була вистава! Умить пара над головою нашого героя перетворилася на вогнений стовп, а та, що не встигла випаруватися з волосся, утворила навколо голови голубуватий вогняний ореол, прекрасніший за будь-який німб над ликом найпросвітленішого святого. Мій експеримент годі було приховати від генерала, та він не розсердився, навпаки, ще не раз дозволяв повторити дослід, який так його прикрашав.

РОЗДІЛ 2

Мисливські історії

Я не вдаватимуся до опису інших веселих витівок, яких ми не цуралися, бо хочу розповісти вам про різні мисливські пригоди, які видаються мені цікавішими й вартими більшої уваги.

Можете уявити, шановні панове, як добре я почувався в компанії добрих приятелів, які гідно вміли оцінити відкриті, неогорожені простори лісів. Я з надзвичайною приємністю згадую розмаїтість, притаманну таким розвагам, і свою надзвичайну удачу, незрадливу в будь-якій моїй витівці.

Якось уранці я побачив, що на великий став просто під вікнами моєї кімнатки налетіла зграя диких качок. Я миттю зірвав із гачка рушницю, сторчголов збіг сходами й ненароком ударився обличчям об одвірок. Із очей посипалися іскри. Але це мене аж ніяк не спинило. Щойно я приклав до плеча рушницю, помітив, на своє превелике роздратування, що від удару об двері зіскочив іще й кремій із рушничного гачка. Що робити? Не можна втрачати часу. На щастя, згадав, що мить тому сталося з моїми очима, тож звів гачок, прицілювався у птахів і гепнув себе кулаком в око. Із нього знову посипалися іскри. Пролунав постріл, і я підбив п'ятьох качок, чотирьох червоношиюк

і двох водяних курочок. Присутність духу сприяє мужнім учинкам! Якщо воїн і моряк завдяки їй нерідко уникають небезпеки, то мисливець так само часто завдячує їй удачею.

Одного разу, під час своїх мисливських проходів, я натрапив на озерце, на якому доволі далеко одне від одного плавали кілька десятків диких качок. Годі було й сподіватися підбити одним пострілом кількох за раз, а в мене, на біду, залишався всього лиш один патрон. Та мені так хотілося вполювати всіх, бо саме збирався запросити на гостину велику компанію друзів і знайомих. Тут я згадав, що в ягдташі* після перекусу завалювався шматочок сала. Я прикріпив сальце до кінця довгого собачого повідка, перед тим його розплівши й подовживши майже вчетверо. Сховавшись у прибережних очеретах, кинув шматочок у воду та із задоволенням помітив, як одна качка швидко підпливла й ковтнула його. За першою поспішили й інші качки, а що ковзке сало швидко вислизнуло неперетравленим із гузна, то його проковтнула наступна качка, а далі ще одна й інше. Коротко кажучи, шматочок сала промандрував крізь усіх качок, не відірвавшись від мотузки; птахи, мов перли, нанизалися на неї. Я поспіхом витягнув їх на берег, обмотався ними з десять разів і рушив до села.

Додому було ще далеко, а купа качок важила нівроку, і я вже навіть пожалкував, що вполював їх аж так багацько. Та мене виручила дивна при-

---

* Мисливська сумка для дичини й дрібного звіра. —
Прим. видавця.